

FRÁSÖGN

af haustfundum ÖSE-þingsins í Andorra 7.–9. október 2026.

Haustfundur ÖSE-þingsins fór fram í Andorra 7.–9. október. Af hálfu Íslandsdeildar ÖSE-þingsins sóttu fundinn Arna Lára Jónsdóttir, formaður, Sigmundur Davíð Gunnlaugsson, varaformaður, og Pawel Bartoszek, auk Hildar Edwald ritara. Helstu mál á dagskrá voru staða öryggismála á ÖSE-svæðinu, áframhaldandi stuðningur við Úkraínu, orkuöryggi og sjálfbærni, áhrif loftslagsbreytinga og vernd mannréttinda á tímum hraðrar tækniþróunar. Samhliða fundinum kom stjórnarnefnd þingsins saman og fjallaði um starfsemi þingsins, fjárhagsmál, stöðu ÖSE og komandi verkefni. Arna Lára Jónsdóttir sótti þann fund.

Fundurinn var settur með ávörpum forseta ÖSE-þingsins, Pere Joan Pons, forseta þings Andorra, Carles Ensenyat Reig, og Feridun H. Sinirlioğlu, framkvæmdastjóra ÖSE. Í ávörpunum var lögð áhersla á mikilvægi fjölþjóðasamstarfs, lýðræðis, mannréttinda og virðingar fyrir alþjóðalögum. Jafnframt var bent á að átök, loftslagsbreytingar, upplýsingaóreiða og pólun samfélaga væru meðal stærstu áskorana samtímans. Þá var lögð áhersla á að halda samskiptaleiðum opnum og að diplómasía og samtal væru forsenda þess að hægt væri að vinna að friði og stöðugleika.

Fyrsta umræða fundarins bar yfirskriftina „Hlutverk þinga við að byggja upp traust: Fjölþjóðasamstarf og sameiginlegar skuldbindingar á ÖSE-svæðinu“. Þar var fjallað um hlutverk þjóðþinga við að byggja upp traust innan samfélaga og milli ríkja. Frummælendur voru Juli Minoves-Triquell, rektor Háskólans í Andorra og fyrrverandi utanríkisráðherra Andorra, Gilbert Saboya Sunyé, fyrrverandi utanríkisráðherra Andorra, og Luís Graça, varaforseti ÖSE-þingsins og sérstakur fulltrúi þess fyrir Suður-Kákasus. Þeir fjölluðu meðal annars um reynslu Andorra af friðsamlegri sambúð, mikilvægi alþjóðalaga og hvernig smáríki geta haft áhrif í alþjóðakerfinu. Þá var fjallað um friðarferlið milli Armeníu og Aserbaísjan, stöðuna í Georgíu og mikilvægi þess að viðhalda samræðum jafnvel þegar ágreiningur ríkir.

Pawel Bartoszek tók til máls í umræðunum. Í ræðu sinni fjallaði hann um mikilvægi trausts á lýðræðislegum stofnunum og virðingar fyrir niðurstöðum lýðræðislegra kosninga og þjóðaratkvæðagreiðslna. Hann vísaði til þjóðaratkvæðagreiðslu á Íslandi um aðildarviðræður við Evrópusambandið þar sem meiri hluti kjósenda hefði hafnað því að hefja viðræður á ný. Hann sagði að kjarni lýðræðisins fælist í því að virða niðurstöður kosninga þótt þær færu ekki alltaf saman við eigin skoðanir. Jafnframt lagði hann áherslu á að öll ríki ættu rétt á að ákveða sína eigin framtíð. Í því samhengi sagði hann áframhaldandi stuðning við Úkraínu skipta miklu máli, enda væri Úkraína ekki aðeins að verja landsvæði sitt heldur einnig rétt sinn til að taka sjálfstæðar og lýðræðislegar ákvarðanir um eigin framtíð. Í umræðunum kom fram viðtæk samstaða um mikilvægi fjölþjóðasamstarfs, lýðræðislegra stofnana og áframhaldandi stuðnings við Úkraínu.

Önnur umræða fundarins fjallaði um orkuöryggi, orkunýtni og sjálfbærni undir yfirskriftinni „Efling orkufullveldis á ÖSE-svæðinu“. Þar var lögð áhersla á að orkuöryggi væri orðið einn af lykilþáttum þjóðaröryggis ríkja. Frummælendur í umræðunni voru Béatrice Bigois, framkvæmdastjóri hjá Électricité de France og stjórnarformaður Dalkia, Sheldon Whitehouse, öldungadeildarþingmaður frá Bandaríkjunum, Mykyta Poturaiev, varaforseti ÖSE-þingsins og annar tveggja formanna þingmannastuðningshóps fyrir Úkraínu, og Bakyt Dzhusupov, stjórnandi efnahags- og umhverfismála hjá ÖSE. Þau fjölluðu um veikleika orkumarkaða, áhrif stríðsins í Úkraínu á orkuinnviði og nauðsyn þess að draga úr því hversu háð ríki eru innflutningi á orku frá fáum aðilum. Sérstaklega var rætt um fjölbreytni orkugjafa, þróun kjarnorku, mikilvægi endurnýjanlegra orkugjafa og hvernig tækniframfarir gætu aukið seiglu orkukerfa. Þá var fjallað um áhrif loftslagsbreytinga á orkuöryggi, þar á meðal auknar öfgar í veðurfari, vatnsskort og áhættu fyrir mikilvæga innviði. Í umræðunum kom fram að orkufullveldi fæli ekki í sér einangrun

heldur öruggara, fjölbreyttara og sjálfbærara samstarf milli ríkja. Einnig var lögð áhersla á áframhaldandi stuðning við uppbyggingu orkuinnviða í Úkraínu.

Þriðja og síðasta umræða fundarins bar yfirskriftina „Vernd viðkvæmra hópa á stafrænum tímum: gervigreind, netöryggi og blandaðar ógnir við mannréttindi“. Þar var fjallað um þær áskoranir sem fylgja örri þróun gervigreindar og annarrar stafrænnar tækni. Frummælendur í umræðunni voru Ulises Cortés, prófessor í gervigreind við Tækniháskóla Katalóníu og forstöðumaður rannsóknarhóps um gervigreind við ofurtölvumiðstöðina í Barcelona, og Federica Onori, sérstakur fulltrúi ÖSE-þingsins um málefni gervigreindar. Þau lögðu áherslu á að tækniframfarir sköpuðu bæði ný tækifæri og nýja áhættu fyrir lýðræði, mannréttindi og samfélagsöryggi. Fjallað var um mikilvægi skýrs regluverks sem byggist á áhættumati, aukinni fræðslu um stafrænt læsi og gervigreind, vernd persónuréttinda og því að mannleg ábyrgð yrði ávallt tryggð við notkun tækninnar. Einnig var bent á aukið vald tæknifyrirtækja, hraða þróunarinnar og erfiðleika stjórnvalda við að fylgja henni eftir með löggjöf og eftirliti.

Í umræðunum var lögð sérstök áhersla á stöðu barna, aldraðra og annarra viðkvæmra hópa í stafrænu umhverfi. Rætt var um netöryggi, netglæpi, upplýsingaóreiðu, erlenda áróðursstarfsemi og áhrif samfélagsmiðla á lýðræðislega umræðu. Þá var ítrekað að þróun gervigreindar yrði að þjóna hagsmunum fólks og samfélaga en ekki öfugt. Fram kom almenn samstaða um mikilvægi aukinnar alþjóðlegrar samvinnu, lýðræðislegs eftirlits og þess að mannréttindi yrðu áfram í forgrunni við mótun stefnu og löggjafar um gervigreind og aðra stafræna tækni.

Samhliða haustfundinum fundaði formaður Íslandsdeildar, Arna Lára Jónsdóttir, með formönnum NB8 hópsins. Á þeim fundi var farið yfir það helsta sem er á döfinni á Norðurlöndum og í Eyrstrasaltsríkjunum og áframhaldandi samstarf hópsins. Ákveðið var að funda samhliða vetrarfundi og einnig að funda með landsdeild Bandaríkjanna og jafnvel Kanada. Þá sóttu Arna Lára Jónsdóttir og Pawel Bartoszek fund með landsdeildum smárikja á ÖSE-þinginu. Landsdeild Andorra boðaði til fundarins til að ræða um fyrirkomulag og mótun samstarfs ríkjanna á ÖSE-þinginu. Auk landsdeilda Íslands og Andorra sóttu fundinn landsdeildir Kýpur, San Marínó, Mónakó, Möltu, Lúxemborgar og Liechtenstein. Ákveðið var að búa til rafrænan samskiptahóp þar sem þingmenn geta deilt upplýsingum og skipst á skoðunum. Tekin verður ákvörðun um frekara samstarf og hugsanlega sameiginlega fundi í framhaldinu.

Frekari upplýsingar má nálgast hjá ritara Íslandsdeildar og á vefsvæðinu www.oscepa.org.